

Examen HAVO

2022

tijdvak 3
dinsdag 5 juli
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Dit examen bestaat uit 26 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 73 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende terechtstellingen staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Engelse koning Karel I werd onthoofd omdat het parlement vond dat hij zich te veel gedroeg als een absoluut vorst.
- 2 De monniken Jan van Esschen en Hendrik Voes werden als eersten in Europa geëxecuteerd vanwege hun lutherse denkbeelden.
- 3 Het echtpaar Julius en Ethel Rosenberg werd geëxecuteerd op beschuldiging van het doorspelen van Amerikaanse atoomgeheimen aan de Sovjet-Unie.
- 4 Marinus van der Lubbe werd onthoofd omdat hij volgens de nationaalsocialisten de Rijksdagbrand zou hebben gesticht.
- 5 Maximilien de Robespierre werd tijdens de Franse democratische revolutie onthoofd nadat hij een schrikbewind had gevoerd.
- 6 Zeventien handwevers werden in de Engelse stad York opgehangen omdat zij machinale weefmachines hadden vernietigd in een poging de verregaande mechanisatie van de textielindustrie tegen te gaan.

2p 1 Zet deze terechtstellingen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Vroegmoderne tijd

Een gegeven:

De schilder Albrecht Dürer (1471-1528) signeerde al zijn kunstwerken met zijn monogram, de letters A en D die in elkaar waren geschoven.

- 2p **2** Leg uit dat dit gegeven 'het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance' illustreert.

Gebruik bron 1.

Een bewering:

De gebeurtenissen in Den Bosch in 1566 passen bij verschillende conflicten in de zestiende eeuw.

- 4p **3** Ondersteun deze bewering door:
- uit te leggen bij welk godsdienstig conflict deze gebeurtenissen passen, en
  - uit te leggen aan welk politiek conflict in de Nederlanden deze gebeurtenissen bijdragen.

In 1608 stuurde de kolonist John Smith een gedetailleerde geografische kaart van een Engelse kolonie in Noord-Amerika naar Engeland.

Don Pedro de Zúñiga, de Spaanse ambassadeur in Londen, wist een kopie van de kaart te bemachtigen, die hij vervolgens naar de Spaanse koning Filips III stuurde.

- 2p **4** Verklaar de verwachting van Don Pedro de Zúñiga dat Filips III interesse zou hebben in de kaart van deze kolonie.

Gebruik bron 2.

Stel: je doet onderzoek naar de omstandigheden in New Plymouth en komt tot de volgende conclusies:

- 1 Het doel dat William Hilton wil bereiken door het sturen van de brief maakt deze brief als bron minder betrouwbaar voor je onderzoek.
- 2 De brief is bruikbaar om aan te tonen dat New Plymouth waarschijnlijk een vestigingskolonie is.

4p **5** Leg beide conclusies uit, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 3.

De Wonderkamer past bij verschillende kenmerkende aspecten van de vroegmoderne tijd.

4p **6** Toon dit aan door:

- met twee verschillende kenmerkende aspecten uit de zestiende eeuw te verklaren waardoor het mogelijk is om collecties zoals die van de Wonderkamer te verzamelen, en
- uit te leggen dat de oprichting van de Wonderkamer heeft bijgedragen aan de wetenschappelijke revolutie in de zeventiende eeuw.

De invoering van militaire hervormingen verliep in de zeventiende eeuw in Frankrijk veel sneller dan in de Republiek. Dit verschil werd volgens een historicus veroorzaakt door staatkundige verschillen tussen Frankrijk en de Republiek.

4p **7** Ondersteun de redenering van de historicus door:

- aan te geven op welke wijze Frankrijk bestuurd werd **en** te verklaren dat dit het tempo van militaire hervormingen bevorderde.
- aan te geven op welke wijze in de Republiek politieke besluiten over het leger werden genomen **en** te verklaren dat dit het tempo van militaire hervormingen belemmerde.

Gebruik bron 4.

Een bewering:

Robert Clive wil dat de East India Company zijn beleid verandert.

3p **8** Ondersteun deze bewering door:

- uit te leggen welke beleidsverandering Clive voorstelt, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- met een historische gebeurtenis in 1765 aan te tonen dat de East India Company het voorstel van Clive overneemt.

De Oostenrijkse keizerin Maria Theresia stelde in 1774 een wet in die kinderen tussen zes en twaalf jaar verplichtte om naar school te gaan, waar zij rooms-katholieke godsdienstles moesten krijgen en leerden rekenen, lezen en schrijven. Oostenrijkers die zich verzetten tegen de verplichte scholing werden bedreigd met arrestatie.

- 3p **9** Geef aan dat dit beleid van Maria Theresia:
- verlicht **en** absoluut kan worden genoemd, en
  - de eenheid in haar rijk moest versterken.

Gebruik bron 5.

- 2p **10** Leg uit welk verlicht ideaal James Madison in dit artikel verdedigt.

Gebruik bron 6.

Stel: abolitionisten willen deze beschrijving van Pieter Groen inzetten in hun campagnes, maar ze twifelen over het eenzijdige beeld dat Pieter Groen weergeeft.

- 4p **11** Licht dit toe door:
- uit te leggen welke boodschap de abolitionisten met deze beschrijving kunnen weergeven over slavernij, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
  - uit te leggen dat het eenzijdige beeld dat Pieter Groen weergeeft van de gebeurtenissen op de plantage, past bij zijn achtergrond als familielid van een plantage-eigenaar.

Vroegmoderne tijd

---

bron 1

Pater Antonius Leendanus, prior van de kloosterorde van de dominicanen in Den Bosch, geeft een beschrijving van gebeurtenissen in de stad tussen 10 tot 14 oktober 1566:

De omvang van de schade is nauwelijks te schatten. Toen ambtenaren van de landvoogdes¹⁾ mij vroegen of die met twintigduizend gulden weer goed te maken was, kon ik daar geen ja of nee op zeggen. Bij dat alles werden ook de kloosterlingen verdreven; en als ze het zouden wagen terug te keren, dan werden ze gedood. Zo was het besloten ten aanzien van de franciscanen en dominicanen²⁾: de stad uit en er nooit meer in! Hun kloosters zouden een wereldse bestemming krijgen, dat van de franciscanen was bestemd tot groentemarkt, dat van de dominicanen tot vleeshal en markt voor runderen en ander vee.

noot 1 Margaretha van Parma, de Spaanse landvoogdes in de Nederlanden

noot 2 Dit zijn verschillende kloosterordes.

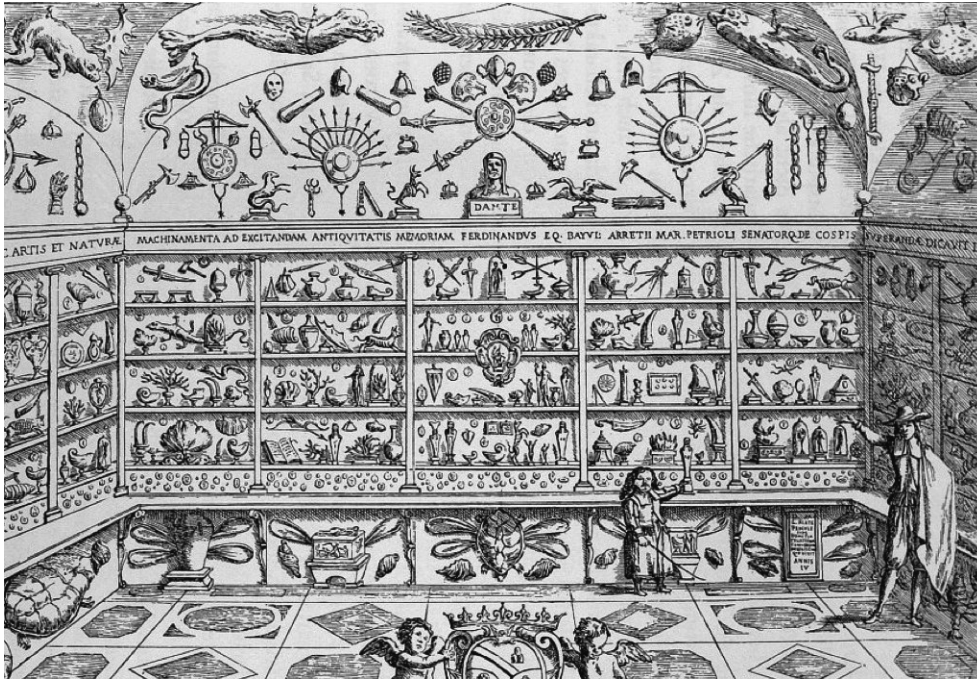
bron 2

Kolonist William Hilton schrijft direct na zijn aankomst in Amerika in november 1621 in een brief aan zijn neef:

Toen we aankwamen in New Plymouth, in New England, troffen we al onze vrienden en kolonisten in goede gezondheid (...). De indianen om ons heen zijn vreedzaam en vriendelijk; het land is heel plezierig en gematigd, en biedt uit zichzelf, van nature, een enorme hoeveelheid fruit, zoals wijnranken die in diverse soorten in groten getale aanwezig zijn. (...) Beter graan dan de indiaanse maïs kan niet worden gevonden, zeker niet geplant in grond die zo is als je zou wensen. We zijn allemaal eigen grondbezitters; we hoeven geen huur te betalen; en al deze goede zaken staan tot onze beschikking, wat en in welk seizoen we ook maar willen. (...) Ik verzoek je vriendelijk ervoor te zorgen dat mijn vrouw en mijn kinderen hierheen komen, waar ik zou willen dat al mijn Engelse vrienden zouden zijn.

bron 3

Tussen 1667 en 1677 wordt deze prent van de 'Wonderkamer' van markies Ferdinando Cospi uit Bologna gemaakt:

Toelichting:

In de Wonderkamer staan natuurhistorische objecten uit verschillende continenten en archeologische vondsten zoals antieke Griekse vazen. De kasten zijn open. In het midden staat Sebastian Biavetti, die vanwege zijn geringe lengte een levend onderdeel is van de Wonderkamer.

bron 4

In 1765 schrijft Robert Clive, een officier in dienst van de East India Company, vanuit India aan het bestuur van de Company:

We leven nu in een veelbetekenende periode die ik al had zien aankomen, ik bedoel de periode waarin het noodzakelijk wordt dat wij voor onszelf bepalen of we alles voor onszelf kunnen en willen nemen. Siraj Ud-Daulah¹⁾ is verslagen en zijn gebied is in onze handen. Het is nauwelijks overdreven om te beweren dat morgen het hele Mogolrijk in onze handen zal zijn. (...) Het onttrenen van de eerste Nawab²⁾ zou gevolgd worden door de troonsbestijging van de volgende. We moeten zelf Nawabs worden, en niet alleen in naam en misschien zonder het te verhullen. (...) Laten we zonder vertraging onze drie Europese regimenten aanvullen tot elk 1000 man en deze, gecombineerd met 500 man lichte cavalerie, drie of vier regimenten artillerie en de kracht van ons land, zullen ons onoverwinnelijk maken.

noot 1 Siraj Ud-Daulah is een Mogolvorst.

noot 2 een vorst

bron 5

Op 1 februari 1788 schrijft de Amerikaanse politicus James Madison in een artikel:

Als de wettelijke, uitvoerende en gerechtelijke machten in dezelfde handen zijn, of dat nu van één is of van velen, en of dat nu via erfrecht, via zelfbenoeming of via verkiezingen gaat, dan kan dat terecht tirannie worden genoemd.

bron 6

Pieter Groen bezoekt in 1792 de koffieplantages van zijn familie in Suriname. In zijn reisverslag geeft hij een beschrijving van de plantage Courtvlugt:

Er zijn niet veel kinderen. Dat schrijf ik toe aan enkele oude vrouwen die als vroedvrouw werken. Ze hebben de instelling dat het beter is zoonlief bij de geboorte te wurgen dan aan de blanken af te staan. (...) Er zijn nog meer mensen op die plantage die kwaad in de zin hebben. Twee van hen heb ik er gezien. Zodra nieuwe negers komen, stoken zij hen op om weg te lopen. Als ik daar directeur was, zou ik zulke knapen zeshonderd zweepslagen 's morgens en 's middags en 's avonds laten geven en hen laten insmeren met limoensap, peper, kruiden en dram¹⁾.

noot 1 slechte kwaliteit rum

Moderne tijd

Het Britse bestuur in India verbood in 1829 *sati*, een hindoeïstisch religieus gebruik waarbij een weduwe levend werd verbrand samen met haar overleden man. Dit verbod was een uitzondering: het Britse bestuur verbood tijdens zijn heerschappij heel weinig religieuze gebruiken in India.

- 2p 12 Geef een verklaring voor de opstelling van het Britse bestuur door:
- aan te geven bij welke doelstelling van het Britse bestuur in India het verbod op *sati* paste, en
  - aan te geven vanuit welk politiek motief het Britse bestuur weinig religieuze gebruiken in India verbood.

Samuel Coronel, die in 1860 als arts in dienst kwam van de gemeente Amsterdam, publiceerde statistieken waaruit bleek dat kinderen van fabrieksarbeiders in vergelijking met andere kinderen een groeiachterstand hadden. Bij jongens van zes jaar was dit verschil zeven centimeter, bij meisjes van die leeftijd zeventien centimeter.

- 2p 13 Geef aan:
- welke verandering Coronel met deze publicatie wilde bereiken bij het Amsterdams gemeentebestuur, en
  - bij welke discussie die in die tijd werd gevoerd de publicatie aansloot.

Gebruik bron 7.

Tjeerd Stienstra levert een bijdrage aan de emancipatie van Friese arbeiders in de negentiende eeuw.

- 4p 14 Geef aan:
- van welk socialistisch standpunt Tjeerd Stienstra uitgaat, waarbij je je antwoord ondersteunt met een passende verwijzing naar de bron, en
  - op welke wijze een toespraak als die van Stienstra bijdraagt aan de emancipatie van de arbeiders, en
  - zonder bron, dat de voortschrijdende democratisering in de negentiende eeuw de emancipatie van arbeiders bevordert.

Een anekdote:

In 1916 kondigde David Sarnoff aan dat hij de *Radio Music Box* op de markt zou brengen, waarmee radio-uitzendingen konden worden ontvangen. Deze *Box* was voorzien van versterkers en luidsprekers, die handig in één kast werden gemonteerd. Hij kon op tafel in de woonkamer van een gezinswoning worden gezet.

- 2p 15 Leg uit waardoor uitvindingen als de *Radio Music Box* bijdroegen aan het ontstaan van massaorganisaties in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Gebruik bron 8.

Een bewering:

Strube geeft met deze cartoon een verwachting weer over het verloop van de verkiezingen en over de toekomst van de democratie in Duitsland.

- 4p 16 Leg voor beide delen van de bewering uit welke verwachting Strube weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met telkens een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 9.

Een bewering:

De publicatie van de foto met bijschrift past bij de nationaalsocialistische politiek.

- 3p 17 Ondersteun de bewering door:
- aan te tonen dat de publicatie past bij het in praktijk brengen van het nationaalsocialisme, en
  - uit te leggen dat deze publicatie de acceptatie van de Duitse bezetting van Nederland moet vergemakkelijken.

In de periode 1945-1990 waren er drie verschillende migratiegolven van Duitse migranten, met het volgende verloop:

- 1 In de periode na mei 1945 nam het aantal Duitse migranten naar de westelijke geallieerde bezettingszones in Duitsland sterk toe.
- 2 In de periode na augustus 1961 nam het aantal Duitse migranten naar de BRD sterk af.
- 3 In de periode na juni 1989 nam het aantal Duitse migranten naar de BRD sterk toe.

3p 18 Geef voor elke migratiegolf een bij die periode passende historische verklaring.

De volgende gegevens over Nederlandse popartiesten staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Amsterdamse punkband The Ex gebruikte op het album *Disturbing Domestic Peace* teksten waarin ze het optreden van de politie tegen krakers bekritiseerden.
- 2 De band Cuby + Blizzards veroorzaakte opschudding omdat sommige bandleden openlijk gebruikmaakten van drugs die in de hippiecultuur populair waren.
- 3 De eerste Nederlandse rapgroep Osdorp Posse had met hun debuutalbum *Osdorp stijl* meteen succes.
- 4 De Nederlandse zangeres Davina Michelle werd op de website YouTube ontdekt toen zij een nummer van de Amerikaanse zangeres P!nk vertolkte.
- 5 In de tijd van wederopbouw bereikte de zanger-gitarist Eddy Christiani de status van popidool met Nederlandstalige hits als *Kleine Greetje uit de polder* en *Daar bij de waterkant*.
- 6 Tijdens de oliecrisis veroorzaakte het kleinkunstgezelschap Farce Majeur met hun carnavalsnummer *Kiele Kiele Koeweit* een diplomatieke rel.

2p 19 Zet deze gegevens over Nederlandse popartiesten in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 10.

Togliatti protesteert tegen de Italiaanse toetreding tot de NAVO.

2p 20 Leg uit dat de toetreding tot de NAVO volgens Togliatti een gevaar oplevert door de buitenlands politieke verhoudingen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de tweede helft van de twintigste eeuw.

Hieronder staan in de linker kolom vier uitspraken van leiders van Duitsland in de periode 1945-2002 (a tot en met d) in willekeurige volgorde, en in de rechter kolom vijf leiders in chronologische volgorde (1 tot en met 5).

uitspraken:	leiders:
a 'De Duitse hereniging en het Europese akkoord zijn als twee kanten van dezelfde medaille.'	1 Lucius Clay, militair gouverneur van de Amerikaanse bezettingszone
b 'De regering moet onmiddellijk streven naar lidmaatschap van de NAVO.'	2 Konrad Adenauer
c 'Vuurwapens moeten worden gebruikt tegen verraders en grensovertreders. Er moeten maatregelen worden genomen om criminelen te kunnen betrappen in de 100 meter uitsluitingszone rond de Muur.'	3 Willy Brandt
d 'Zelfs als deze actie werkt, zullen de mensen in West-Berlijn kou lijden en honger hebben. En als de mensen in West-Berlijn het niet volhouden, zullen we falen'.	4 Erich Honecker
	5 Helmut Kohl

- 2p **21** Geef voor elke uitspraak aan welke leider erbij hoort. Noteer alleen de letter en het daarbij behorende cijfer. *Let op: er blijft één leider over.*

Gebruik bron 11.

Piet Jongeling wil met dit artikel waarschuwen dat Amerikaanse culturele beïnvloeding bijdraagt aan een maatschappelijke ontwikkeling die in Nederland plaatsvindt vanaf de jaren 1950.

- 2p **22** Beredeneer voor welke maatschappelijke ontwikkeling Jongeling wil waarschuwen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Een gegeven:

In 1973 stopte de regering-Den Uyl met het actief werven van gastarbeiders uit onder andere Marokko en Turkije. Ondanks deze maatregel groeide het aantal immigranten uit landen als Marokko en Turkije in de tweede helft van de jaren 1970.

- 2p **23** Licht dit gegeven toe door:
- te verklaren dat de regering-Den Uyl juist in 1973 stopte met het werven van gastarbeiders, en
  - de beleidsmaatregel te noemen die een sterke toename veroorzaakte van het aantal immigranten uit onder andere Marokko en Turkije in de tweede helft van de jaren 1970.

Gebruik bron 12.

Stel: je doet onderzoek naar de kraakbeweging in Nijmegen. Je concludeert dat de uitspraken van Mattie en Nico passen bij de uitgangspunten van de kraakbeweging in de jaren 1980.

- 4p **24** Toon voor twee verschillende uitgangspunten van de kraakbeweging aan dat die passen bij de uitspraken van Mattie en Nico, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron.

Een gegeven:

In 1988 demonstreerden meer dan 10.000 mensen in de Russische stad Nizjni Tagil tegen de vervuiling die werd veroorzaakt door twee oude kolenovens van een staalfabriek.

Je kunt met dit gegeven aantonen dat een van de binnenlandse doelstellingen van Gorbatsjov was behaald.

- 2p **25** Leg uit welke doelstelling dat was.

Gebruik bron 13.

Deze foto kan gebruikt worden om twee delen van hetzelfde kenmerkend aspect uit de tweede helft van de twintigste eeuw te illustreren.

- 3p **26** Toon dit aan door:
- dit kenmerkend aspect te noemen, en
  - beide delen van dit kenmerkend aspect te illustreren, telkens met een ander gegeven uit de bron.

Moderne tijd

---

bron 7

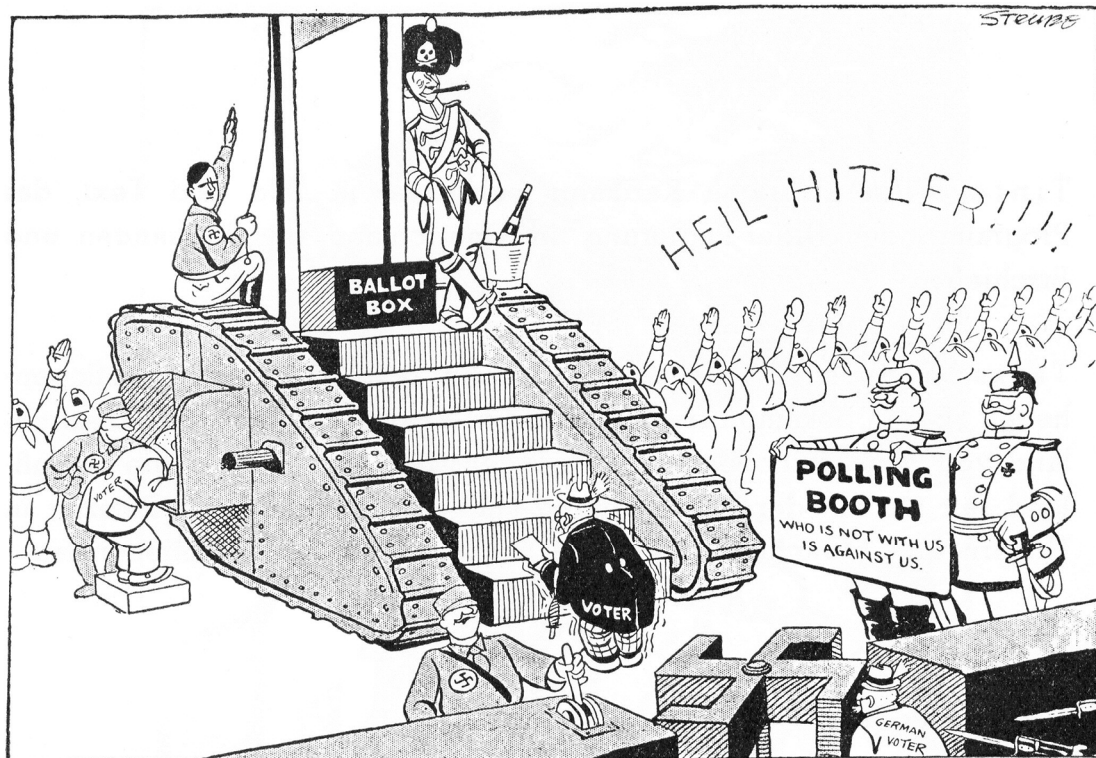
In 1886 houdt Tjeerd Stienstra een toespraak in een schuurtje in Surhuisterveensterheide in Friesland:

Arbeiders, het doet mij genoegen dat jullie hier met zo veel mensen zijn gekomen. Ik wil jullie vanavond toespreken over jullie eigen toestand. Ik vind dat de tijd gekomen is, dat jullie je eindelijk bewust worden van jullie toestand. Jullie weten zelf het best wat een bloedige arbeid jullie moeten verrichten, hoe jullie alles uit de aarde halen voor het levensonderhoud van anderen, maar zelf gebrek lijden aan alles. Kijk naar de paleizen van de machtigen der aarde, die jullie plichten opleggen die jullie niet kunnen dragen en die jullie de rechten als mens onthouden. Jullie wonen in krotten waarbij er in werkelijkheid vele zijn die voor varkens nog te slecht zijn. (...) Mannen en vrouwen over de hele aarde verspreid roepen jullie toe: Proletariërs¹⁾ aller landen verenigt u.

noot 1 een andere term voor arbeiders

bron 8

Op 4 maart 1933, één dag voor de verkiezingen voor de Duitse Rijksdag, publiceert de Britse krant *The Daily Express* deze prent van Sidney Strube, met het onderschrijf *De stem van het volk, de Duitse verkiezingen vinden morgen plaats:*

VOX POPULI
THE GERMAN ELECTION TAKES PLACE TO-MORROW

Vertaling teksten:

Boven aan de trap staat: stembus.

Op de man onderaan de trap, de man bij het stemhokje links en de man bij de ingang staat: (Duitse) stemgerechtigde.

Op het bord rechts staat: Stemhokje, wie niet voor ons is, is tegen ons.

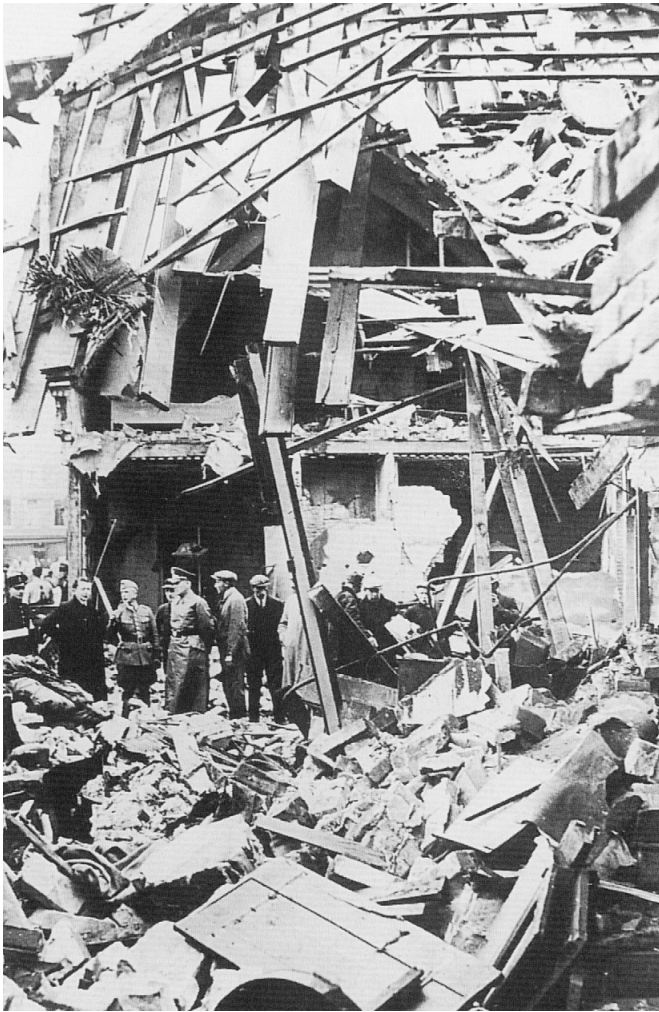
Toelichting:

De man met het touw van de guillotine in de hand is Hitler.

bron 9

Foto van een huizenblok in Haarlem na een Engels bombardement in oktober 1940:

Toelichting:

Op de foto staan Duitse soldaten, een Nederlandse politieagent en Nederlandse burgers.

De Duitse bezetter beveelt deze foto op de voorpagina van kranten te publiceren met een verplicht onderschrift waarin staat: "In de nacht van woensdag op donderdag hebben Engelse vliegers een aanval ondernomen op Haarlem, waarschijnlijk met die vliegtuigen, die door de Nederlandse koningin aan de Engelse regering zijn geschonken."

bron 10

Na de oprichting van de NAVO in 1949, wordt in het Italiaanse parlement een debat gehouden over de toetreding van Italië. Het communistische parlementslid Palmiro Togliatti zegt:

De aanwezigheid van militaire bases van een grote buitenlandse imperialistische grootmacht¹⁾ op eigen grondgebied houdt in dat je een militair doelwit bent zodra de oorlog uitbreekt (...). Italië is een van de landen die een "tapijt van atoombommen" zal worden, zoals de Amerikaanse strategen het zo elegant verwoordden. Hiervoor zijn jullie verantwoordelijk. (...) Wij zeggen "nee" tegen het Atlantisch Verdrag, "nee" omdat het een verdrag is dat voorbereidt op een oorlog.

noot 1 Togliatti bedoelt de Verenigde Staten.

bron 11

Piet Jongeling schrijft in het *Gereformeerd Gezinsblad* van 11 oktober 1952:

Niet alleen uit het Oosten dreigt gevaar. Ook het rijke en machtige Amerika, de strijdbare kampioen voor vrijheid en democratie, is veelszins een haard van geestelijke besmetting. Want Amerika moge officieel een christelijk land zijn, het openbare leven is er in werkelijkheid voor het grootste deel vervreemd van en vijandig aan Gods Woord. De techniek is de afgod van het Amerikaanse volk geworden. (...) De bacillen van het bederf worden ook naar West-Europa, naar Nederland overgedragen. Film en bioscoop, waarin het smaak-bedervende en normen-verkrachtende Hollywood de scepter zwaait, hebben in ons land al miljoenen verslagen.

Toelichting:

Gereformeerden vormen een stroming binnen het protestantisme.

bron 12

In 2017 wordt in het televisieprogramma *De Reünie* met krakers teruggekeken op de Piersonrellen in Nijmegen, een krakersactie in 1981. Een fragment uit het programma:

Mattie (kraker): "Mensen stonden jaren op de wachtlijst voor een huisje. Er werd volop gespeculeerd met leegstaande panden. En dat je dan huizen gaat afbreken om een parkeergarage te bouwen, terwijl er een paar honderd meter verderop nog één leegstaat, dat was eigenlijk ondenkbaar."

Patrick (presentator): "Met wat dachten jullie je te verdedigen, wat hadden jullie allemaal in gedachten, Nico?"

Nico (kraker): "Nou ja, toen Jos (een kraker) inderdaad bij ons kwam met het plan voor de Piersonstraat¹⁾, toen was voor ons eigenlijk wel duidelijk: wij gaan een nieuwe stap zetten en dat we de confrontatie ook echt aan willen gaan. We hebben dat ook stap voor stap heel goed voorbereid."

Patrick (presentator): "Maar is dat dan met stenen, molotovcocktails²⁾, hoe ver wouden jullie gaan?"

Nico (kraker): "Nee, molotovcocktails daar was toen geen sprake van. Maar de barricades die we gingen opwerpen, dat zou de eerste verdedigingslinie moeten zijn en we zouden ons niet weg laten slaan door de ME³⁾."

noot 1 In de Piersonstraat zouden woningen worden gesloopt om plaats te maken voor een parkeergarage.

noot 2 Een molotovcocktail is een met brandbare stof gevulde fles die wordt ontstoken en als bom wordt gebruikt.

noot 3 ME is de mobiele eenheid, een eenheid van de Nederlandse politie met als taak de bestrijding van verstoring van de openbare orde.

bron 13

Foto uit 1961 van een beurs in de RAI in Amsterdam:

Toelichting:

Ina van Kooten, bedrijfsleidster van een bromfietsenzaak, bekijkt de DKW-Hummel op de stand in het congressencomplex RAI in Amsterdam.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.